

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 25 stycznia 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 7 –
Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego – Dyrektywa 2011/95/UE – Minimalne normy dotyczące
warunków przyznania statusu uchodźcy lub statusu ochrony uzupełniającej – Obawa przed
prześladowaniem ze względu na orientację seksualną – Artykuł 4 – Ocena faktów i okoliczności –
Możliwość zwrócenia się do biegłego o opinię – Testy psychologiczne

W sprawie C-473/16

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie
prejudycjalnym, złożony przez Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (sąd administracyjny
i pracy w Segedynie, Węgry) postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału
w dniu 29 sierpnia 2016 r., w postępowaniu:

F

przeciwko

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen (sprawozdawca), prezes izby, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby i M. Vilaras,
sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: R. Şereş, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 lipca 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu F przez T. Fazekasa oraz Z.B. Barczę-Szabó, ügyvédek,
- w imieniu rządu węgierskiego przez Z. Fehéra, G. Koósa oraz M.M. Tátrai, działających
w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Colasa, E. de Moustier oraz E. Armoët, działających
w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: węgierski.

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez M. Gijzen oraz M. Bulterman, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Condou-Durande oraz A. Tokára, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 października 2017 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między F, obywatelem nigeryjskim, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (urzędem ds. imigracji i azylu, Węgry, zwanym dalej „urzędem”) dotyczącym decyzji oddalającej wniosek F o udzielenie azylu i stwierdzającej, że nie ma przeszkód do jego odesłania.

Ramy prawne

Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

- 3 Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisana w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r, przewiduje w art. 8 ust. 1:

„Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się”.

Prawo Unii

Dyrektywa 2005/85/WE

- 4 Artykuł 2 lit. e) dyrektywy Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz.U. 2005, L 326, s. 13), brzmi następująco:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[...]

- e) »organ rozpatrujący [rozstrzygający]« oznacza każdy organ quasi-sądowy lub organ administracyjny w państwie członkowskim odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie azylu i właściwy do podejmowania decyzji w pierwszej instancji w takich sprawach, z zastrzeżeniem załącznika I”.

5 Artykuł 4 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie wyznaczają dla wszystkich procedur organ rozpatrujący [rozstrzygający], który będzie odpowiedzialny za właściwe rozpatrzenie wniosków zgodnie z niniejszą dyrektywą [...]”.

6 Artykuł 8 ust. 2 wspomnianej dyrektywy głosi:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozpatrującego w sprawie wniosków o udzielenie azylu były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu [...]”.

7 Artykuł 13 ust. 3 omawianej dyrektywy uściśla:

„Państwa członkowskie podejmują odpowiednie kroki, aby zapewnić, że [by] przesłuchania są [były] prowadzone w warunkach, które pozwalają wnioskodawcom na wyczerpujące przedstawienie powodów złożenia wniosku. W tym celu państwa członkowskie:

a) zapewniają, aby osoba prowadząca przesłuchanie była wystarczająco kompetentna do uwzględnienia osobistych lub ogólnych okoliczności towarzyszących złożeniu wniosku, w tym odmienności kulturowej i bezbronności wnioskodawcy, w takim stopniu, jaki jest możliwy [...]”.

8 Artykuł 39 ust. 1 i 2 dyrektywy 2005/85 został sformułowany w następujący sposób:

„1. „Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby ubiegające się o azyl miały prawo do skutecznego środka odwoławczego [zaskarżenia] przed sądem lub trybunałem w następujących sytuacjach:

a) decyzji podjętej w sprawie ich wniosków o udzielenie azylu [...]

[...]

2. Państwa członkowskie ustanawiają terminy i inne zasady konieczne, aby wnioskodawca mógł korzystać z prawa do skutecznego środka odwoławczego [zaskarżenia] na mocy ust. 1”.

Dyrektywa 2011/95

9 Motyw 30 dyrektywy 2011/95 brzmi następująco:

„Równie konieczne jest wprowadzenie wspólnego pojęcia przynależności do szczególnej grupy społecznej jako powodu prześladowania. Definiując szczególną grupę społeczną, należy zwrócić należytą uwagę na aspekty związane z płcią wnioskodawcy, jeżeli mają one związek z uzasadnioną obawą wnioskodawcy przed prześladowaniem, w tym na tożsamość płciową i orientację seksualną, które to aspekty mogą być powiązane z określoną tradycją prawną i zwyczajami, prowadzącymi na przykład do okaleczania narządów płciowych, przymusowej sterylizacji czy przymusowej aborcji”.

10 Artykuł 4 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawcę obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Obowiązkiem państwa członkowskiego jest ocenienie odpowiednich elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą.

2. Na elementy, o których mowa w ust. 1, składają się oświadczenia wnioskodawcy oraz wszelkie dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu odnoszące się do jego wieku, przeszłości, w tym przeszłości uwzględnianych krewnych, jego tożsamości, obywatelstwa (obywatelstw), państwa (państw) i miejsca (miejsc) poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków azylowych, tras podróży, dokumentów podróży oraz powodów występowania o udzielenie ochrony międzynarodowej.

3. Ocena wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku i obejmuje m.in.:

- a) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania;
- b) odpowiednie oświadczenia i dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę, informujące, czy wnioskodawca doznał lub może doznać prześladowań lub poważnej krzywdy;
- c) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy, w tym takie czynniki jak jego przeszłość, płeć i wiek – by ocenić, czy w świetle osobistych uwarunkowań wnioskodawcy akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę;
- d) ustalenie, czy działalność wnioskodawcy od chwili opuszczenia kraju pochodzenia służyła wyłącznie lub głównie stworzeniu warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową – by ocenić, czy taka działalność narażałaby wnioskodawcę na prześladowanie lub poważną krzywdę, jeśli powróci on do tego kraju;
- e) ustalenie, czy od wnioskodawcy można by racjonalnie oczekiwać, że powinien skorzystać z ochrony innego państwa, na którego obywatelstwo mógłby się powołać.

[...]

5. W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, i gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

- a) wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek;
- b) wszystkie właściwe elementy będące w posiadaniu wnioskodawcy zostały przedstawione oraz złożono zadowalające wyjaśnienia co do braku innych istotnych elementów;
- c) oświadczenia wnioskodawcy zostały uznane za spójne i wiarygodne i nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy wnioskodawcy;
- d) wnioskodawca wystąpił o udzielenie ochrony międzynarodowej w najwcześniejszym możliwym terminie, chyba że może on wskazać zasadny powód, dlaczego tego nie zrobił; oraz
- e) została ustalona ogólna wiarygodność wnioskodawcy”.

11 Artykuł 10 rzeczonyj dyrektywy stanowi:

„1. Dokonując oceny powodów prześladowania, państwa członkowskie uwzględniają następujące elementy:

[...]

d) grupę uznaje się za szczególną grupę społeczną, jeśli w szczególności:

- członkowie takiej grupy mają jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość lub charakteryzują się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go, oraz
- grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna.

W zależności od sytuacji w kraju pochodzenia szczególna grupa społeczna może oznaczać grupę, u podstaw której leży wspólna cecha orientacji seksualnej. Orientacji seksualnej nie należy rozumieć jako obejmującej czyny uznawane za przestępcze w świetle prawa krajowego państw członkowskich [...].

[...]

2. Podczas oceniania, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, bez znaczenia jest, czy wnioskodawca rzeczywiście odznacza się rasową, religijną, narodowościową, społeczną lub polityczną cechą powodującą prześladowanie, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania”.

12 Artykuł 39 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy uściśla:

„Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do zapewnienia zgodności z art. 1, 2, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 i 35 do dnia 21 grudnia 2013 r. Niezwłocznie przekazują one Komisji tekst tych przepisów”.

13 Artykuł 40 akapit pierwszy dyrektywy 2011/95 brzmi następująco:

„Dyrektywa 2004/83/WE zostaje niniejszym uchylona w odniesieniu do państw związanych niniejszą dyrektywą ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2013 r. [...]”.

Dyrektywa 2013/32/UE

14 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60) stanowi w art. 4 ust. 1:

„Państwa członkowskie wyznaczają dla wszystkich procedur organ rozstrzygający, który będzie odpowiedzialny za odpowiednie rozpatrywanie wniosków zgodnie z niniejszą dyrektywą. Państwa członkowskie zapewniają, aby organ ten dysponował odpowiednimi środkami, w tym wystarczającą liczbą wykwalifikowanych pracowników, aby mógł wypełniać swoje zadania zgodnie z niniejszą dyrektywą”.

15 Artykuł 10 ust. 3 tej dyrektywy głosi:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozstrzygającego w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, aby:

[...]

d) personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje miał, w razie potrzeby, możliwość konsultacji [skonsultowania się] z ekspertami na temat konkretnych zagadnień, takich jak kwestie medyczne, kulturowe, religijne oraz związane z dziećmi i płcią”.

16 Artykuł 15 ust. 3 omawianej dyrektywy wskazuje:

„Państwa członkowskie podejmują odpowiednie kroki w celu zapewnienia, aby przesłuchania prowadzone były w warunkach, które pozwalają wnioskodawcom na wyczerpujące przedstawienie powodów złożenia wniosku. W tym celu państwa członkowskie:

a) zapewniają, aby osoba prowadząca przesłuchanie posiadała kompetencje pozwalające uwzględnić osobiste i ogólne okoliczności towarzyszące złożeniu wniosku, w tym pochodzenie kulturowe, płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową lub szczególne potrzeby wnioskodawcy;

[...]”.

17 Artykuł 46 ust. 1 i 4 dyrektywy 2005/85 został sformułowany w następujący sposób:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby wnioskodawcy mieli prawo do skutecznego środka zaskarżenia przed sądem w następujących sytuacjach:

a) decyzji podjętej w sprawie ich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym decyzji:
i) o uznaniu wniosku za bezzasadny w zakresie dotyczącym nadania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;

[...]

4. Państwa członkowskie ustanawiają rozsądne terminy i inne przepisy konieczne, aby wnioskodawca mógł korzystać z prawa do skutecznego środka zaskarżenia na mocy ust. 1 [...].

[...]”.

18 Artykuł 51 ust. 1 dyrektywy 2013/32 przewiduje:

„Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania art. 1–30, art. 31 ust. 1, 2, 6–9, art. 32–46, art. 49 i 50 oraz załącznika I najpóźniej do dnia 20 lipca 2015 r. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów”.

19 Artykuł 52 akapit pierwszy tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie stosują przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, o których mowa w art. 51 ust. 1, do wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych po dniu 20 lipca 2015 r. lub wcześniej oraz do procedur cofnięcia ochrony międzynarodowej wszczętych po dniu

20 lipca 2015 r. lub wcześniej. Wnioski złożone przed dniem 20 lipca 2015 r. oraz procedury cofnięcia statusu uchodźcy wszczęte przed tą datą regulowane są przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi przyjętymi zgodnie z dyrektywą 2005/85/WE”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 20 W kwietniu 2015 r. F zwrócił się do organów węgierskich z wnioskiem o udzielenie azylu.
- 21 Na pierwszym przesłuchaniu przez urząd F stwierdził, że wniosek złożył ze względu na uzasadnioną obawę przed prześladowaniem w swoim państwie pochodzenia ze względu na swój homoseksualizm.
- 22 Decyzją z dnia 1 października 2015 r. urząd oddalił jego wniosek. Stwierdził w tym względzie, że oświadczenia F nie zawierają istotnych sprzeczności. Na podstawie opinii biegłego psychologa uznał jednak, że oświadczenia F są niewiarygodne. Opinia została sporządzona na podstawie wywiadu, badania osobowości oraz kilku testów osobowościowych, a konkretnie testu „narysuj osobę w deszczu” oraz testów Rorschacha i Szondiego, i kończyła się wnioskiem, że wyniki badań nie potwierdzają oświadczeń skarżącego odnoszących się do jego orientacji seksualnej.
- 23 F zaskarżył decyzję urzędu do sądu odsyłającego, podnosząc w szczególności, że przeprowadzenie spornych testów poważnie naruszało jego prawa podstawowe oraz że nie pozwalało na ocenę prawdziwości jego oświadczeń odnoszących się do jego orientacji seksualnej.
- 24 Zdaniem sądu odsyłającego skarżący w postępowaniu głównym nie potrafił konkretnie wskazać, w jaki sposób przeprowadzenie owych testów mogło naruszać prawa podstawowe zagwarantowane w karcie. Sąd wyjaśnił, że F oświadczył, iż nie został poddany jakimkolwiek badaniu fizycznemu ani nie przedstawiono mu fotografii ani filmów o treści pornograficznej.
- 25 Sąd odsyłający zwrócił się do Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézet (instytutu biegłych i śledczych sądowych, Węgry) o sporządzenie opinii, z której wynikało, że metody zastosowane w postępowaniu o udzielenie azylu nie naruszały godności człowieka i wraz z „właściwym wywiadem” są właściwe dla opisanego orientacji seksualnej danej osoby, a w danym wypadku do zakwestionowania prawdziwości oświadczeń danej osoby w tym względzie. Sąd odsyłający stwierdził, że jest związany wnioskami zawartymi w opinii.
- 26 W tych okolicznościach Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (sąd administracyjny i pracy w Segedynie, Węgry) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 4 dyrektywy 2011/95 w świetle art. 1 karty należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się on temu, aby w odniesieniu do wnioskujących o azyl należących do grupy LGBTI (grupy obejmującej lesbijki, gejów, biseksualistów, transseksualistów i interseksualistów) zarządzić przeprowadzenie opinii biegłego psychologa sądowego opartej o projekcyjne testy osobowości i jej ocenę, jeżeli w celu jej przeprowadzenia nie są zadawane pytania dotyczące zwyczajów seksualnych wnioskującego o azyl ani też wnioskujący nie jest poddawany badaniu fizycznemu?
- 2) Czy w przypadku gdy opinia biegłego, o której mowa w pytaniu pierwszym, nie mogłaby być stosowana jako dowód, art. 4 dyrektywy 2011/95 w świetle art. 1 karty należy interpretować w ten sposób, że jeżeli wniosek o azyl jest oparty na prześladowaniach ze względu na orientację seksualną, ani krajowe organy administracyjne, ani sądy nie mają żadnej możliwości zbadania z pomocą opinii biegłych prawdziwości twierdzenia podnoszonego przez ubiegającego się o azyl, niezależnie od szczególnych cech charakterystycznych wspomnianej opinii biegłego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania drugiego

- 27 Poprzez pytanie drugie, które należy rozpatrzyć w pierwszej kolejności, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95 należy dokonywać w ten sposób, że przepis ten stoi na przeszkodzie temu, aby organ odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w danym wypadku sąd, do którego wniesiono skargę na decyzję tego organu, mogły zwrócić się do biegłego o wydanie opinii w ramach oceny faktów i okoliczności związanych z domniemaną orientacją seksualną wnioskodawcy.
- 28 Należy podkreślić, że oświadczenia osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszące się do jego orientacji seksualnej stanowią – uwzględniając szczególny kontekst, w który wpisują się wnioski o udzielenie takiej ochrony – jedynie punkt wyjścia w procesie badania faktów i okoliczności, o którym mowa w art. 4 dyrektywy 2011/95 (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 49).
- 29 Wynika stąd, że chociaż to do osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej należy określenie jej orientacji seksualnej, która to orientacja stanowi istotny aspekt jej sfery osobistej, wnioski o udzielenie takiej ochrony uzasadniane obawą przed prześladowaniem ze względu na tę orientację – podobnie jak wnioski uzasadniane innymi powodami prześladowania – mogą podlegać procesowi oceny przewidzianemu w art. 4 tej dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 52).
- 30 W tym względzie należy przypomnieć, że orientacja seksualna stanowi cechę pozwalającą na określenie przynależności wnioskodawcy do określonej grupy społecznej w rozumieniu art. 2 lit. d) dyrektywy 2011/95, w sytuacji gdy grupa osób, której członkowie mają taką samą orientację seksualną, jest postrzegana przez otaczające ją społeczeństwo jako inna (zob. podobnie wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., X i in., od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 46, 47), jak również potwierdza art. 10 ust. 1 lit. d) tej dyrektywy.
- 31 Ze wspomnianego art. 10 ust. 2 tej dyrektywy wynika jednak, że podczas oceniania przez państwa członkowskie, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, nie ma znaczenia, czy ów wnioskodawca rzeczywiście posiada cechę związaną z przynależnością do określonej grupy społecznej, która jest powodem prześladowania, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania.
- 32 Z tego względu w ramach oceny faktów i okoliczności, o której mowa w art. 4 tej dyrektywy, przeprowadzanej w kontekście rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej uzasadnionego obawą przed prześladowaniem ze względu na orientację seksualną nie zawsze trzeba dokonywać oceny wiarygodności oświadczeń wnioskodawcy odnośnie do jego orientacji seksualnej.
- 33 Niezależnie od powyższego należy jednak stwierdzić, że w art. 4 ust. 3 dyrektywy 2011/95 wymieniono elementy, które właściwe organy muszą wziąć pod uwagę przy dokonywaniu indywidualnej oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, zaś w art. 4 ust. 5 rzeczony dyrektywy określono warunki, w przypadku spełnienia których państwo członkowskie stosujące zasadę, zgodnie z którą obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie jego wniosku, muszą uznać, iż niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie wymagają potwierdzenia. Jednym z tych warunków jest uznanie oświadczeń wnioskodawcy za spójne i wiarygodne oraz za niesprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy wnioskodawcy oraz stwierdzenie ogólnej wiarygodności wnioskodawcy.

- 34 W tym kontekście należy stwierdzić, że powyższe przepisy nie zawierają ograniczonego wykazu środków, z których mogą skorzystać te organy, a w szczególności nie wykluczają możliwości zwrócenia się do biegłego o sporządzenie opinii w procesie badania faktów i okoliczności w celu dokładniejszego ustalenia, czy wnioskodawca rzeczywiście potrzebuje ochrony międzynarodowej.
- 35 Niemniej jednak szczegółowe zasady regulujące sposoby sporządzania takiej opinii nie mogą naruszać innych stosownych przepisów prawa Unii, zwłaszcza praw podstawowych zagwarantowanych w karcie, takich jak prawo do poszanowania godności człowieka, zapisane w art. 1 karty, oraz prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, zagwarantowane w jej art. 7 (zob. podobnie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 53).
- 36 Chociaż przepisy art. 4 dyrektywy 2011/95 mają zastosowanie do wszystkich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, niezależnie od podnoszonych powodów prześladowania, na właściwych organach ciąży obowiązek dostosowania szczegółowych zasad oceny oświadczeń i dowodów z dokumentów lub innych stosownie do cech właściwych każdej kategorii wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, z poszanowaniem praw gwarantowanych w karcie (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 54).
- 37 Nie można wykluczyć, że w szczególnym kontekście oceny oświadczeń osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszących się do jej orientacji seksualnej pewne rodzaje opinii biegłych mogą być użyteczne na potrzeby oceny faktów i okoliczności oraz mogą być sporządzone bez naruszania praw podstawowych wnioskodawcy.
- 38 Jak bowiem trafnie zauważyły rządy francuski i niderlandzki, skorzystanie z możliwości zwrócenia się do biegłego o opinię może między innymi pozwolić na zebranie pełniejszych informacji na temat sytuacji osób mających określoną orientację seksualną w państwie trzecim, z którego pochodzi wnioskodawca.
- 39 W art. 10 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2013/32, który zgodnie z jej art. 51 ust. 1 powinien być zostać przetransponowany najpóźniej do dnia 20 lipca 2015 r., wyraźnie też podkreślono, że państwa członkowskie winne są zapewnić, aby personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje miał w razie potrzeby możliwość skonsultowania się z ekspertami na temat konkretnych zagadnień, takich jak kwestie związane z płcią, które między innymi obejmują, jak wynika z motywu 30 dyrektywy 2011/95, kwestie związane z tożsamością płciową i orientacją seksualną.
- 40 Należy jednak zauważyć z jednej strony, że jak wynika zarówno z art. 4 ust. 1 i art. 8 ust. 2 dyrektywy 2005/85, jak i z art. 4 ust. 1 i art. 10 ust. 3 dyrektywy 2013/32, decyzje organu rozstrzygającego w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej muszą być podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu. Organ zobowiązany jest wobec tego do przeprowadzenia, pod kontrolą sądu, oceny faktów i okoliczności, o której mowa w art. 4 dyrektywy 2011/95 (zob. podobnie wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, pkt 40).
- 41 Z drugiej strony z art. 4 tej dyrektywy wynika, że rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej musi obejmować w szczególności wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, odpowiednie oświadczenia i dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę oraz jego indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania. W stosownym przypadku właściwy organ powinien także uwzględnić wyjaśnienia przedstawione w odniesieniu do braku dowodów oraz ogólną wiarygodność wnioskodawcy (zob. analogicznie wyroki: z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, pkt 26; z dnia 9 lutego 2017 r., M, C-560/14, EU:C:2017:101, pkt 36).

- 42 Wynika stąd, że organ rozpatrujący nie może oprzeć swojej decyzji wyłącznie na ustaleniach zawartych w opinii biegłego, a więc a fortiori dokonując oceny oświadczeń wnioskodawcy odnoszących się do jego orientacji seksualnej, organ ten nie może być nimi związany.
- 43 Co się tyczy możliwości zwrócenia się do biegłego o sporządzenie opinii przez sąd rozpoznający skargę na decyzję organu rozpatrującego oddalającą wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, należy dodać, że zarówno w art. 39 ust. 1 dyrektywy 2005/85, jak i w art. 46 ust. 1 dyrektywy 2013/32 przyznano wnioskodawcy prawo do skutecznego środka zaskarżenia takiej decyzji przed sądem, bez określenia zamkniętego katalogu środków dowodowych, do przeprowadzenia których ów sąd byłby uprawniony.
- 44 W art. 39 ust. 2 dyrektywy 2005/85 oraz w art. 46 ust. 4 dyrektywy 2013/32 uściślono ponadto, że państwa członkowskie zobowiązane są do ustanowienia przepisów umożliwiających wnioskodawcy skorzystanie z prawa do skutecznego środka zaskarżenia.
- 45 Chociaż przepisy te nie wykluczają więc możliwości zwrócenia się przez sąd do biegłego o sporządzenie opinii w celu przeprowadzenia skutecznej kontroli decyzji organu rozpatrującego, to jednak ze względu z jednej strony na specyficzną rolę nałożoną na sądy w art. 39 dyrektywy 2005/85 oraz w art. 46 dyrektywy 2013/32, z drugiej strony zaś na względy odnoszące się do art. 4 dyrektywy 2011/95, o których mowa w pkt 41 niniejszego wyroku, sąd rozpoznający skargę nie może oprzeć swojego rozstrzygnięcia wyłącznie na ustaleniach biegłego, a więc a fortiori nie może być związany zawartymi w tej opinii ustaleniami dotyczącymi oświadczeń wnioskodawcy odnoszących się do jego orientacji seksualnej.
- 46 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy udzielić następującej odpowiedzi: wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95 należy dokonywać w ten sposób, że przepis ten nie stoi na przeszkodzie temu, aby organ odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w danym wypadku sąd, do którego wniesiono skargę na decyzję tego organu, mogły zwrócić się do biegłego o wydanie opinii w ramach oceny faktów i okoliczności związanych z domniemaną orientacją seksualną wnioskodawcy, pod warunkiem że szczegółowe zasady sporządzania takiej opinii są zgodne z prawami podstawowymi gwarantowanymi w karcie, że organy i sądy nie opierają swoich rozstrzygnięć wyłącznie na ustaleniach biegłego oraz że przy ocenie oświadczeń wnioskodawcy odnoszących się do jego orientacji seksualnej organy te i sądy nie są związane tymi ustaleniami.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 47 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95 w związku z kartą należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie możliwości sporządzenia i wykorzystania dla potrzeb ustalenia rzeczywistej orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, która w oparciu o projekcyjne testy osobowości ma dawać obraz orientacji seksualnej takiej osoby.
- 48 Z odpowiedzi udzielonej na pytanie drugie oraz z rozważań zawartych w pkt 35 niniejszego wyroku wynika, że ponieważ art. 4 dyrektywy 2011/95 nie stoi na przeszkodzie temu, aby organ rozstrzygający lub sąd rozpoznający skargę na decyzję tego organu miały możliwość – w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym – zwrócenia się do biegłego o wydanie opinii, szczegółowe zasady sporządzania takiej opinii muszą pozostawać w zgodności zwłaszcza z prawami podstawowymi gwarantowanymi w karcie.

- 49 Wśród praw podstawowych mających szczególne znaczenie w kontekście oceny oświadczeń osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszących się do jej orientacji seksualnej figuruje w szczególności prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego zagwarantowane w art. 7 karty (zob. podobnie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 64).
- 50 Artykuł 4 dyrektywy 2011/95 musi być zatem interpretowany w świetle art. 7 karty (zob. analogicznie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, pkt 28).
- 51 W tym kontekście należy zauważyć, że o sporządzenie opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym zwraca się organ rozstrzygający w ramach procedury rozpatrywania wniosku zainteresowanej osoby o udzielenie ochrony międzynarodowej.
- 52 Wynika stąd, że opinia sporządzana jest w kontekście, w którym osoba wezwana do poddania się projekcyjnym testom osobowości znajduje się w sytuacji, w której jej przyszłość bezpośrednio zależy od sposobu rozpatrzenia przez organ jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, przy czym ewentualna odmowa poddania się takim testom może stanowić istotny czynnik, na którym ów organ oprze ustalenie, czy rzeczona osoba wystarczająco uzasadniła swój wniosek.
- 53 W związku z tym nawet w przypadku gdy przeprowadzenie testów psychologicznych, w oparciu o które sporządzana jest opinia taka jak rozpatrywana w sprawie w postępowaniu głównym, formalnie wymaga wyrażenia zgody przez zainteresowaną osobę, należy uznać, że wyrażenie owej zgody niekoniecznie musi mieć charakter swobodny, gdyż de facto zgoda ta jest wymuszona okolicznościami, w jakich znajduje się osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej (zob. analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in. (od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 66).
- 54 W tych okolicznościach, jak trafnie wskazał rzecznik generalny w pkt 43 opinii, sporządzenie i wykorzystanie opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym stanowi ingerencję w prawo do poszanowania życia prywatnego danej osoby.
- 55 Zgodnie z art. 52 ust. 1 karty wszystkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w karcie muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Zgodnie z zasadą proporcjonalności ograniczenia w korzystaniu z tych praw i wolności mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię Europejską lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.
- 56 Co się tyczy proporcjonalności stwierdzonej ingerencji, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału zasada proporcjonalności wymaga, by przyjęte akty nie wykraczały poza to, co jest odpowiednie i konieczne do realizacji uzasadnionych celów, którym mają służyć dane przepisy, przy czym wynikające z tego niedogodności nie mogą być nadmierne w stosunku do zamierzonych celów (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 marca 2005 r., Tempelman i van Schaijk, C-96/03 i C-97/03, EU:C:2005:145, pkt 47; z dnia 16 lipca 2015 r., CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, pkt 123; a także z dnia 15 lutego 2016 r., N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, pkt 54).
- 57 W tym kontekście o ile ingerencja w życie prywatne wnioskodawcy może być uzasadniona koniecznością zebrania dowodów pozwalających na ustalenie, czy dana osoba rzeczywiście potrzebuje ochrony międzynarodowej, organ rozpatrujący musi ocenić, pod kontrolą sądu, czy sporządzenie opinii biegłego psychologa, o którą zamierza się on do niego zwrócić lub którą zamierza uwzględnić, jest właściwe i konieczne do realizacji tego celu.
- 58 W tym względzie należy podkreślić, że możliwość sporządzenia opinii takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym można dopuścić tylko wówczas, gdy opinia sporządzana jest w oparciu o wystarczająco wiarygodne metody i zasady w świetle norm przyjętych przez międzynarodową społeczność naukową. Należy w tej mierze wskazać, że chociaż Trybunał nie jest władny, aby

wypowiadać się tej kwestii, gdyż jako kwestia z zakresu ustalania okoliczności faktycznych należy ona do kompetencji sądu krajowego, wiarygodność takiej opinii została mocno zakwestionowana przez rządy francuski i niderlandzki oraz przez Komisję.

- 59 W każdym wypadku wpływ sporządzenia opinii takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym na życie prywatne wnioskodawcy wydaje się być nadmierny w stosunku do zamierzonego celu, gdyż zakres ingerencji takiej opinii w prawo do poszanowania życia prywatnego nie może być uznany za proporcjonalny w stosunku do jej użyteczności dla oceny faktów i okoliczności, o której mowa w art. 4 dyrektywy 2011/95.
- 60 Otóż, w pierwszej kolejności, w świetle jej charakteru i celu, ingerencja w życie prywatne osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej wskutek sporządzenia i wykorzystania opinii biegłego takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym jest szczególnie poważna.
- 61 Ustalenia zawarte w opinii są rezultatem tego, że zainteresowana osoba została poddana serii testów psychologicznych służących potwierdzeniu zasadniczej części jej tożsamości, która należy do jej sfery osobistej, jako że wiąże się ona z intymnymi aspektami jej życia (zob. analogicznie wyroki: z dnia 7 listopada 2013 r., X i in., od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 46; a także z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in., od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 52, 69).
- 62 Oceniając wagę ingerencji polegającej na sporządzeniu i wykorzystaniu opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym należy mieć również na uwadze zasadę 18 zasad z Yogyakarty dotyczących stosowania międzynarodowego prawa człowieka w stosunku do orientacji seksualnej oraz tożsamości płciowej, na którą powołują się rządy francuski i niderlandzki, a która w szczególności stanowi, że nikt nie może być zmuszony do poddania się jakiegokolwiek formie badania psychologicznego ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową.
- 63 Całokształt tych elementów pokazuje, że waga ingerencji w życie prywatne polegającej na sporządzeniu i wykorzystaniu opinii takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym wykracza poza skutki oceny oświadczeń osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszących się do obawy przed prześladowaniem ze względu na orientację seksualną lub skorzystania z opinii biegłego psychologa w celu innym niż ustalenie orientacji seksualnej wnioskodawcy.
- 64 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że opinia taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym sporządzana jest w ramach oceny faktów i okoliczności, o której mowa w art. 4 dyrektywy 2011/95.
- 65 W tym kontekście nie można uznać, że sporządzenie takiej opinii jest niezbędne do potwierdzenia oświadczeń osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszącej się do jej orientacji seksualnej w celu rozpatrzenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej uzasadnionego obawą przed prześladowaniem ze względu na tę orientację.
- 66 Otóż z jednej strony dla oceny takich twierdzeń może wystarczyć przesłuchanie zainteresowanej osoby przez pracowników organu rozstrzygającego, jako że zarówno zgodnie z art. 13 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2005/85, jak i art. 15 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2013/32 państwa członkowskie winny zapewnić, by osoba prowadząca przesłuchanie posiadała kompetencje pozwalające jej uwzględnić osobiste okoliczności towarzyszące złożeniu wniosku, w tym w szczególności orientację seksualną wnioskodawcy.
- 67 Ujmując rzecz bardziej ogólnie: z art. 4 ust. 1 omawianej dyrektywy wynika, że państwa członkowskie muszą zapewnić, aby organ rozstrzygający dysponował odpowiednimi środkami, w tym wystarczającą liczbą wykwalifikowanych pracowników umożliwiających mu wypełnianie jego zadań. Wynika stąd, że pracownicy tego organu powinni w szczególności posiadać kompetencje pozwalające im na dokonywanie oceny wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej motywowanych obawą przed prześladowaniem ze względu na orientację seksualną.

- 68 Z drugiej strony z art. 4 ust. 5 dyrektywy 2011/95 wynika, że w przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, oświadczenia wnioskodawcy odnoszące się do jego orientacji seksualnej nieoparte dokumentami ani innymi dowodami nie wymagają potwierdzenia w razie spełnienia wymienionych w tym przepisie warunków, które to warunki odnoszą się między innymi do spójności i wiarygodności tych oświadczeń, zaś nigdzie nie wspominają o możliwości sporządzenia lub wykorzystania opinii biegłego.
- 69 Ponadto nawet gdyby założyć, że opinia oparta na projekcyjnych testach osobowości taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym może przyczynić się do ustalenia z pewną dozą prawdopodobieństwa orientacji seksualnej zainteresowanej osoby, z informacji przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że ustalenia biegłego mogą dawać jedynie pewien obraz tej orientacji seksualnej. Z tego względu ustalenia te mają w każdym wypadku charakter przybliżony i pełnią jedynie ograniczoną rolę przy ocenie oświadczeń osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej, zwłaszcza gdy, jak w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, oświadczenia te nie zawierają sprzeczności.
- 70 W tych okolicznościach udzielenie odpowiedzi na pytanie pierwsze nie wymaga dokonania wykładni przepisów art. 4 dyrektywy 2011/95 również w świetle art. 1 karty.
- 71 Z powyższych rozważań wynika, że na pytanie pierwsze należy udzielić następującej odpowiedzi: wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95 w związku z art. 7 karty należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie możliwości sporządzenia i wykorzystania dla potrzeb ustalenia rzeczywistej orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, która w oparciu o projekcyjne testy osobowości ma dawać obraz orientacji seksualnej takiej osoby.

W przedmiocie kosztów

- 72 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony należy dokonywać w ten sposób, że przepis ten nie stoi na przeszkodzie temu, aby organ odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w danym wypadku sąd, do którego wniesiono skargę na decyzję tego organu, mogły zwrócić się do biegłego o wydanie opinii w ramach oceny faktów i okoliczności związanych z domniemaną orientacją seksualną wnioskodawcy, pod warunkiem że szczegółowe zasady sporządzania takiej opinii są zgodne z prawami podstawowymi gwarantowanymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, że organy i sądy nie opierają swoich rozstrzygnięć wyłącznie na ustaleniach biegłego, oraz że przy ocenie oświadczeń wnioskodawcy odnoszących się do jego orientacji seksualnej organy te i sądy nie są związane tymi ustaleniami.**

- 2) Wykładni art. 4 dyrektywy 2011/95 w związku z art. 7 Karty praw podstawowych należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie możliwości sporządzenia i wykorzystania dla potrzeb oceny rzeczywistej orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej opinii biegłego psychologa takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, która w oparciu o projekcyjne testy osobowości ma dawać obraz orientacji seksualnej takiej osoby.

Podpisy